

EDUCACIÓN

Xulio Rodríguez López

INTRODUCCIÓN

O Sistema Universitario Galego, como se indica no artigo introductorio deste mesmo número da revista, está constituído polas Universidades de A Coruña, Santiago e Vigo. Neste sistema universitario hai sete campus distintos. A Universidade de A Coruña ten os campus universitarios de Coruña e Ferrol; a Universidade de Santiago de Compostela ten os campus de Lugo e Santiago, e a Universidade de Vigo ten os campus de Ourense, Pontevedra e Vigo.

Neste artigo pretendemos clarificar a oferta universitaria galega en relación coas titulacións referidas ao campo da Educación. Indicaremos cales son as titulacións no ámbito educativo recoñecidas polo Ministerio en todo o Estado; cal é a oferta que, neste ámbito, presenta o Sistema Universitario Galego no seu conxunto e nos distintos campus que o configuran; cales son as características

básicas das titulacións que se ofertan en relación ao campo educativo; que é o específico de cada tipo de titulacións; cales son os contidos básicos das diferentes titulacións neste ámbito; que posibilidades e que portas abren e pechan para outras titulacións; e que perspectivas de traballo, saídas profesionais, campos de actividade profesional se poden abrir para quen opte por realizar este tipo de estudos.

Os propósitos poden cualificarse, se cadra, de ambiciosos, xa que a análise dalgúns deles esixe ter en conta outros moitos aspectos da realidade social, cultural, económica, política, xeográfica, etc. Por se eses aspectos non complicaran suficientemente a situación, a análise que se faga, calquera que sexa, depende ademais da posición filosófico-ideolóxica da que se parta. Será moi diferente se se analiza dende unha perspectiva que entenda a educación como un proceso ou como un produto, que a entenda como un ben de consumo ou como unha

inversión, que se entenda como unha profesión ou como unha maneira de ser e de comportarse, etc.

Abarcar todos os aspectos e todas as perspectivas será imposible nun artigo da extensión do presente. Necesitaríanse volumes (e aínda así...). Xa que, de acordo co noso refraneiro, “o que moito abarca pouco aperta”, non imos ser moi ambiciosos e sacrificaremos cousas en favor da simplicidade e da intelixibilidade da información que presentemos.

Antes de continuar hai que clarificar que calquera tipo de titulacións universitarias e non universitarias, sexan do ámbito educativo, do campo tecnolóxico e profesional, do mundo social ou do dominio das humanidades ou de ciencias básicas e da saúde, son educativas e sono porque todos os ámbitos do coñecemento e o propio proceso polo que se constrúe e se adquire o coñecemento é educativo, independentemente de que eses coñecementos sexan de matemáticas, química, enxeñería, electricidade, mecánica, historia, literatura, corte e confección ou hostalería, albanelaría, como sementar patacas ou pescar

sardiñas. Os distintos campos do saber e os procesos polos que neles se xera, produce, constrúe e reconstrúe o coñecemento, son educativos porque desenvolven procesos cognitivos máis ou menos complexos, permiten a adquisición de procedementos, técnicas e habilidades e posibilitan a adopción dunhas actitudes, a aceptación ou crítica dunhas normas e a organización dunha serie de valores.

Toda aprendizaxe que leve á adquisición de coñecementos, de habilidades, de procesos, de normas, en calquera campo do saber, do facer e do sentir, é educativa se eses coñecementos procedementos e actitudes son aceptados como válidos pola sociedade e pola comunidade científica. As aprendizaxes referidas ao saber en relación coa educación, o saber facer educativo e o sentir a educación, deberían, en consecuencia, ser, se iso é posible, máis educativas aínda. Nese sentido o reto das titulacións referidas á educación é dobre, e quen opta por exercer a súa actividade profesional no campo da educación atópase sometido a unha dobre esixencia se non quere ser incoherente e contradictorio.

TITULACIONES OFICIAIS REFERIDAS AO CAMPO EDUCATIVO NO SISTEMA UNIVERSITARIO ESPAÑOL

O Consello de Universidades e o Ministerio de Educación teñen recoñecidas 127 titulacións de carácter oficial e de validez en todo o territorio do Estado nos diferentes ámbitos do saber, nas áreas de coñecemento de ciencias básicas e técnicas, de ciencias da saúde, ciencias sociais e humanidades. (O catálogo de titulacións, en principio, non se pecha nunca, polo que o número de 127 é real hoxe, pero proximamente serán xa 130, pois dúas novas titulacións xa están informadas favorablemente, e unha terceira de Ciencias e Tecnoloxía Medioambiental será tamén incluída pronto no catálogo de novas titulacións.)

As titulacións referidas ao campo educativo ocupan un lugar intermedio entre as Humanidades e as Ciencias Sociais, pero tamén moitas delas están na intersección entre as Ciencias Sociais e as Ciencias da Saúde.

Neste artigo imos facer un estudo das titulacións referidas ao campo educativo. Iso esixe determinar previamente cal é o criterio a utilizar para incluír ou non unha determinada titulación neste ámbito. O criterio, como todos os criterios, é relativo e pode ser obxecto de crítica, pero forzosamente vémonos obrigados a utilizar algún, do contrario o intento vólvese inútil. Ou

incluímos todas as titulacións como educativas (cousa que é certa, como xa dixemos) ou se nos referimos só a algunhas, como de feito así é, debemos aclarar o criterio de selección.

Ó primeiro parece que todas aquelas titulacións que pretenden unha intervención educativa con persoas humanas, dende a infancia ata a terceira idade, así como aquelas que teñen unha finalidade de actuación sobre grupos, en institucións ou en servicios sociais, en situacións de marxinación de calquera tipo, son titulacións que entran de cheo no ámbito das ciencias da Educación. Tampouco ofrecen dúbidas para incluír neste ámbito aquelas que teñen por obxecto o estudo da educación como campo de coñecemento. Dende estes criterios parece clara a inclusión das titulacións de mestre, con todas as súas especialidades, así como a Diplomatura en Educación Social e en Traballo Social¹, e as Licenciaturas de Pedagogía e Psicopedagogía no ámbito das Ciencias da Educación. Son, por outra banda, as titulacións que se ofertan en todas as Universidades do Estado dentro da Facultade de Educación, agás a Diplomatura en Traballo Social, naquelas Universidades onde tal Facultade está en funcionamento.

1. Como neste número especial da RGE xa se trata á parte Traballo Social, excluímos esta das titulacións referidas a Educación.

Incluimos aquí tamén outras titulacións que, de seu, non pertencen directamente ao ámbito da intervención educativa, nin teñen por obxecto de estudio a educación, pero que son importantes no campo da Educación, por constituíren unha fundamentación teórica e práctica, e porque son titulacións que proporcionan coñecementos imprescindibles para quen se dedique ao campo educativo en calquera dos niveis ou institucións do sistema educativo formal ou na Educación informal. Así incluimos titulacións como a Psicología, a Sociología² e a Filosofía.

Por unha parte, as ciencias da Educación, que pretenden explicar o fenómeno educativo e os elementos que nel interveñen, esixen o coñecemento dos procesos constitutivos do desenvolvemento humano, obxecto de estudio da Psicología Evolutiva. Pero o coñecemento de como se constrúen e evolucionan as estruturas psíquicas non é suficiente; a teoría da aprendizaxe constitúe tamén unha das bases fundamentais de toda práctica pedagóxica. A explicación de como se producen uns determinados resultados mediante o proceso da aprendizaxe, a partir dunhas condicións nas que se atopa o suxeito e da análise do medio no que se desenvolve, é o obxectivo das teorías da aprendizaxe. Posto que a práctica pedagóxica traballa con suxeitos concretos, que posúen unhas determinadas estruturas cognitivas,

unha maneira peculiar de construír o pensamento e que pretende a consecución duns determinados resultados de aprendizaxe; que pretende, en definitiva, provocar, guiar e estimular a aprendizaxe, nuns suxeitos cunhas condicións subxectivas e ambientais concretas, debe coñecer como se produce o proceso da aprendizaxe para facilitalo.

Por outra banda, as ciencias da Educación non poden ser alleas aos contextos sociais nos que os fenómenos educativos teñen lugar. Os feitos educativos, tanto os formalizados coma os espontáneos, tanto os institucionais coma os informais, teñen lugar nun contexto. As posibilidades que os ambientes ofertan, as expectativas que paulatinamente se van creando, en función do contexto social no que se vive, as limitacións que socialmente existen, os hábitos, as relacións sociais que se establecen, o propio funcionamento institucional do sistema educativo, etc., deben ser tamén obxecto de coñecemento para a práctica educativa, xa que tal práctica non pode entenderse sen a consideración da influencia que todos estes elementos sociais exercen sobre os individuos cos que a práctica educativa traballa, e porque (quéirase ou non) o coñecemento non é só unha produción individual, senón tamén social, e os individuos forman parte, inexorablemente, do mundo social.

2. Como neste número especial da RGE xa se trata á parte Sociología, excluimos esta das titulacións referidas a Educación.

Finalmente, porque as ciencias da educación pretenden explicar e comprender o fenómeno educativo, e ademais transformar os individuos e o contexto social, ao mesmo tempo que dependen del; e porque, para comprender adecuadamente o fenómeno que é obxecto de reflexión e de estudio para as ciencias da Educación, estas necesitan de aportacións científicas doutras disciplinas, como acabamos de ver, por iso incluímos aquí as titulacións de Psicoloxía e Socioloxía. Con relación á Filosofía, sobre todo no que implica en canto á reflexión sobre o coñecemento científico e á sistematización das novas aportacións das ciencias, deberá servir para unha análise crítica e uns xuízos de validez dos fundamentos sobre os que as ciencias da Educación se apoian para a elaboración das explicacións do fenómeno educativo. Ademais, no campo da educación sempre se pretende chegar a un determinado “deber ser”, a uns “ideais”, a unhas finalidades, que poden non coincidir coas finalidades ou coas arbitrariedades dunha determinada ideoloxía política dunha concreta formación social, ou coas esixencias sociais, políticas e económicas dunha concreta sociedade que pode impoñer unha normativa distorsionada, cando non des-educativa. Esíxese entón unha reflexión sobre a validez, o fundamento ou a relatividade das normas que se poñen en práctica e sobre os condicionantes sociais, ideolóxicos, etc., das finalidades que se pretenden e que se presentan como dignas de ser acadadas.

En consecuencia, as titulacións no campo educativo, oficiais e con validez en todo o territorio do Estado no devandito campo, son as seguintes:

TITULACIÓNS DE PRIMEIRO CICLO

Mestre especialista en Educación Infantil.
 Mestre especialista en Educación Primaria.
 Mestre especialista en Lingua Estranxeira.
 Mestre especialista en Educación Física.
 Mestre especialista en Educación Musical.
 Mestre especialista en Audición e Linguaxe.
 Mestre especialista en Educación Especial.
 Diplomado en Educación Social.
 Diplomado en Traballo Social.

TITULACIÓNS DE PRIMEIRO E SEGUNDO CICLO

Licenciado en Pedagogía
 Licenciado en Psicoloxía
 Licenciado en Socioloxía
 Licenciado en Filosofía

TITULACIÓNS SÓ DE SEGUNDO CICLO

Licenciado en Psicopedagogía

TITULACIÓNS NO CAMPO DA EDUCACIÓN NO SISTEMA UNIVERSITARIO GALEGO

No sistema Universitario Galego existen todas estas titulacións. A distribución das mesmas, nos diferentes cam-

pus e por Universidades, figura no cadro seguinte:

UNIVERSIDADE	CORUÑA		SANTIAGO		VIGO	
	Cor.	Lugo	Sant.	Our.	Pont.	Vigo
Mestre Educ. Infantil	◆	◆	◆	◆	◆	◆
Mestre Educ. Primaria	◆	◆	◆	◆	◆	◆
Mestre Lingua Estranxeira		◆	◆	◆		
Mestre Educ. Física	◆	◆			◆	
Mestre Educ. Musical			◆		◆	
Mestre Audición e Linguaxe	◆					
Mestre Educ. Especial					◆	
Dipl. Educ. Social	◆		◆		◆	
Dipl. Traballo Social			◆		◆	
Lic. Pedagogía (1)			◆			
Lic. Psicoloxía			◆			
Lic. Socioloxía	◆					
Lic. Filosofía			◆			
Lic. Psicopedagogía	◆		◆		◆	

(1) Nestes momentos, na titulación de Licenciado en Pedagogía, que é de primeiro e segundo ciclo, impártense só as ensinanzas do segundo ciclo, e a elas accódesse dende todas as titulacións de mestre e dende a titulación de diplomado en Educación Social, con complementos de formación.

ANÁLISE DOS PLANS DE ESTUDIOS

Neste apartado imos facer unha descrición xeral dos distintos plans de estudos destas titulacións. As titulacións de mestre serán analizadas conxuntamente, aínda que diferenciando o específico de cada unha das especialidades que as constitúen. As demais titulacións, por ser moito máis específicas, serán presentadas separadamente. Clarificaremos, como xa se dixo na INTRODUCCIÓN, as características propias de cada titulación, que tipo de profesional se pretende formar, que número de créditos é necesario cursar, cales son as materias troncais desas titulacións, que posibilidades de acceso ofertan para continuar outros estudos de segundo ciclo, despois de acadado o título, no caso das de primeiro ciclo, e despois de rematado o primeiro ciclo, no caso das titulacións de primeiro e segundo ciclo. Analizaremos, finalmente, as saídas profesionais destas titulacións.

TÍTULOS DE MESTRE

A modificación de todos os plans de estudos para a obtención dos títulos universitarios iníciase a partir do R.D. 1497/87, do 27 de novembro, polo que se establecen as Directrices Xerais Comúns a todos os plans de estudos conducentes á obtención dun título oficial nas Universidades do Estado (BOE 14-10-87).

A LOXSE establece que os profesores que impartan docencia no Ensino

Primario serán os Diplomados en Maxisterio nas especialidades de Educación Infantil, Educación Primaria, Educación Musical, Educación Física, Lingua Estranxeira, Educación Especial e Audición e Linguaxe.

O R.D. 1440/91, do 30 de agosto (BOE 11-10-91) establece o título oficial de Mestre e as Directrices propias das diferentes especialidades do título. En tales Directrices establécense as materias troncais que todas as Universidades deben incluír nos plans de estudos e que todos os alumnos deben cursar.

Nestas directrices figuran unha serie de materias troncais comúns a todas as especialidades, e as materias troncais específicas de cada especialidade, coa finalidade de que todos os titulados en calquera das especialidades dispoñan dun tronco común que os habilita para impartir docencia como profesores de Primaria, e adquiran unha maior especialización nalgunha das orientacións ou áreas que forman parte do currículo do Ensino Primario.

Obxectivos

Os novos plans de estudos para a obtención dos títulos de mestre, nas súas diferentes especialidades, pretenden proporcionar unha formación orientada ao desenvolvemento da actividade docente nos correspondentes niveis do sistema educativo, integrando os aspectos básicos coa preparación específica propia de cada unha das especialidades.

Os plans de estudos deben dar resposta a dúas finalidades: por unha banda, xa que se trata de estudos só de primeiro ciclo e de carácter terminal, deben proporcionar unha formación orientada á preparación para o exercicio de actividades profesionais. Todos os títulos de mestre pretenden proporcionar unha formación xeral que abarca todas as áreas de coñecemento que constitúen o currículo escolar no ensino primario; e así inclúen coñecementos sobre as distintas áreas curriculares propias dese nivel educativo e coñecementos de tipo profesional necesarios para o exercicio do ensino no nivel educativo correspondente: especialidade de Educación Infantil para o nivel de Educación Infantil, de 3 á 6 anos, e especialidade de Educación Primaria para o nivel de Educación Primaria, de 6 a 12 anos; ou na área específica da que se trate, en todos os ciclos do Ensino Primario: así as especialidades de Educación Física, Educación Musical e Lingua Estranxeira; ou para a atención a problemas concretos de aprendizaxe en xeral e de distintos tipos de deficiencias (mentais, motrices, minusvalías, trastornos e alteracións do comportamento, etc.): a especialidade de Educación Especial; ou atención a problemas específicos de tivo auditivo ou lingüístico: a especialidade de Audición e Lingaxe.

Estas titulacións, xa que poden constituír o primeiro ciclo doutras titulacións como Psicopedagogía, Pedagogía, Humanidades, etc., deben proporcionar tamén unha formación de

carácter básico e de tipo xeral, que posibilite a continuación nos segundos ciclos das titulacións ás que dá acceso; e así, normalmente, as Universidades inclúen nos seus plans de estudos aqueles complementos de formación necesarios para o acceso a alguñs dos correspondentes segundos ciclos.

De todas formas, o alumno que desexe continuar nalgún dos segundos ciclos aos que se pode acceder dende estas titulacións, pode realizar, mentres fai o primeiro ciclo, parte ou a totalidade dos créditos de Complementos de formación, a través dos créditos de libre configuración do seu currículo, ou realizando créditos a maiores dos que se esixen para a obtención do título, ou mesmo cursando créditos complementarios para eses segundos ciclos. Tales complementos de formación tamén se poden cursar durante o tempo no que se realiza o segundo ciclo correspondente.

Por outra banda tamén se pretende que o estudante poida, ademais, profundar nalgunha área concreta, como a expresión plástica e dinámica, a didáctica das ciencias sociais, a educación ambiental e da saúde, ou ampliar coñecementos nos aspectos básicos e na formación xeral necesaria para o ensino primario, mediante a oferta dunha serie de materias optativas que lle permitan unha maior aproximación a algún aspecto ou parcela do traballo profesional como mestre, tanto no nivel de Educación Infantil coma no nivel do Ensino Primario.

Materias e créditos troncais

O total de materias troncais, tanto comúns coma específicas ou propias de cada unha das especialidades da

titulación, son as que figuran no seguinte cadro, así como o total de créditos troncais en cada unha desas especialidades.

TOTAL DE MATERIAS E CRÉDITOS POR ESPECIALIDADES

ESPECIALIDADE	MATERIAS		TOTAL	CRÉDITOS		TOTAL
	COMÚNS	PROPIAS		COMÚNS	PROPIOS	
EDUC.INFANTIL	8	7	15	72	46	118
EDUC.PRIMARIA	8	7	15	72	48	120
EDUC.FÍSICA	8	9	17	72	56	128
EDUC.MUSICAL	8	12	20	72	62	134
LING.ESTRANXEIRA	8	9	17	72	56	128
EDUC.ESPECIAL	8	9	17	72	56	128
AUDICIÓN E LING.	8	8	16	72	52	124

As materias comúns e específicas, propias de cada unha das especiali-

dades, así como os créditos de que consta cada unha sinálanse a seguir:

TRONCAIS COMÚNS A TODAS AS ESPECIALIDADESCRÉDITOS

Bases Psicopedagóxicas da Educación especial	8
Didáctica Xeral	8
Organización do Centro escolar	4
Psicoloxía da Educación e do desenvolvemento	8
Socioloxía da Educación	4
Teorías e institucións contemporáneas da Educación	4
Novas tecnoloxías aplicadas á Educación	6
Práctico	32

ESPECÍFICAS DA ESPECIALIDADE DE EDUCACIÓN INFANTIL CRÉDITOS

Coñecemento do medio natural, social e cultural	6
Desenvolvemento da expresión musical e a súa didáctica	6
Desenvolvemento da expresión plástica e a súa didáctica	6
Desenvolvemento de habilidades lingüísticas e didáctica	12
Desenvolvemento do pensamento matemático e didáctica	6
Desenvolvemento psicomotor	6
Literatura infantil	4

ESPECÍFICAS DA ESPECIALIDADE DE EDUCACIÓN PRIMARIA

Ciencias Naturais e a súa didáctica	8
Ciencias Sociais e a súa didáctica	8
Educación artística e a súa didáctica	4
Educación física e a súa didáctica	4
Idioma estranxeiro e a súa didáctica	4
Lingua e literatura e a súa didáctica	12
Matemáticas e a súa didáctica	8

ESPECÍFICAS DA ESPECIALIDADE EDUCACIÓN FÍSICA

Coñecemento do medio natural, social e cultural	4
Educación artística e a súa didáctica	4
Matemáticas e a súa didáctica	4
Lingua e Literatura e a súa didáctica	6
Idioma estranxeiro e a súa didáctica	4
Aprendizaxe e desenvolvemento motor	6
Bases biolóxicas e fisiolóxicas do movemento	6
Educación física e a súa didáctica	16
Teoría e práctica do acondicionamento físico	6

ESPECÍFICAS DA ESPECIALIDADE DE EDUCACIÓN MUSICAL CRÉDITOS

Coñecemento do medio natural, social e cultural	4
Didáctica da expresión musical	8
Educación física e a súa didáctica	4
Matemáticas e a súa didáctica	4
Lingua e literatura e a súa didáctica	6
Idioma estranxeiro e a súa didáctica	4
Agrupacións musicais	8
Didáctica da expresión musical	8
Formación instrumental	8
Formación rítmica e danza	4
Formación vocal e auditiva	4
Historia da música e folclore	4
Linguaxe musical	4

ESPECÍFICAS DA ESPECIALIDADE DE LINGUA ESTRANXEIRA

Coñecemento do medio natural, social e cultural	4
Educación artística e a súa didáctica	4
Educación física e a súa didáctica	4
Matemáticas e a súa didáctica	4
Lingua e Literatura e a súa didáctica	8
Idioma estranxeiro e a súa didáctica	16
Fonética do idioma estranxeiro	4
Lingüística	4
Morfosintaxe e semántica do idioma estranxeiro	8

ESPECÍFICAS DA ESPECIALIDADE DE EDUCACIÓN ESPECIAL CRÉDITOS

Aspectos didácticos e organizativos da Educ. Especial	6
Aspectos evolutivos e educativos da deficiencia auditiva	6
Aspectos evolutivos e educativos da deficiencia mental	9
Aspectos evolutivos e educativos da deficiencia motriz	6
Aspectos evolutivos e educativos da deficiencia visual	6
Educación física en alumnos con necesidades especiais	4
Expresión plástica e musical	4
Trastornos da conducta e da personalidade	6
Tratamento educativo dos trastornos da lingua escrita	9

ESPECÍFICAS DA ESPECIALIDADE DE AUDICIÓN E LINGUAXE

Anatomía, fisioloxía e neuroloxía da linguaxe	4
Aspectos evolutivos do pensamento e a linguaxe	4
Desenvolvemento de habilidades lingüísticas	8
Lingüística	8
Psicopatoloxía da audición e da linguaxe	8
Sistemas alternativos de comunicación	4
Tratamento educativo dos trastornos da audición e linguaxe	8
Tratamento educativo dos trastornos da lingua oral e escrita	8

As Universidades, no uso da súa autonomía, poden determinar o número de créditos obrigatorios e optativos que desexen, así como os de libre configuración, que deberán ser como mínimo o 10% do total de créditos que se establezan para a obtención do título. Así mesmo eses créditos están vinculados a materias obrigatorias e a materias optativas.

En función desa autonomía, ademais destas materias troncais que poden dar unha idea aproximada do que é o característico que se estudia nestas titulacións, as distintas Universidades, inclúen materias obrigatorias e optativas que ou ben amplían os contidos propios destas materias, ou complementan os coñecementos que cada Universidade entende que debe adquirir quen se pretenda formar para exercer como docente no Ensino Infantil ou Primario. Así mesmo, as optativas presentan unha maior variedade; na maioría dos casos, en función do profesorado do que dispón cada Universidade.

O número mínimo de créditos que, de acordo co R.D. 1497/87 de Directrices Xerais Comúns e do Decreto de Directrices propias, deben ter os plans de estudos para a obtención do título de mestre, é de 180. O número máximo de créditos "non deberá exceder da cifra que resulte de incrementar nun 15% a carga lectiva mínima fixada nas directrices propias da titulación de que se trate", de acordo co R.D. 1267/94, do 10 de xuño, polo que se modifica o R.D.

1497/87. "Sen embargo o Consello de Universidades, con carácter excepcional e á vista da xustificación aportada poderá homologar plans de estudos cunha carga lectiva superior á establecida". Practicamente todos os plans de estudos das titulacións de mestres do Sistema Universitario Galego cumpren esta normativa legal. Pois o número total de créditos é de 207 en case a totalidade das especialidades de Maxisterio. Deles, son de libre configuración do currículo, por parte do alumno, 21; os créditos optativos son arredor dos 25, e os obrigatorios, arredor de 35.

A duración dos estudos é de tres cursos académicos, e a media de créditos proposta para realizar por curso é de arredor de 63 en primeiro, e de 72 en segundo e terceiro curso.

Acceso a outras Titulacións

Dende as titulacións de mestre pódese acceder a outros segundos ciclos doutras titulacións, ou a titulacións só de segundo ciclo. A algunhas delas pódese acceder directamente, sen complementos de formación, e a outras cursando durante o segundo ciclo, de non telos cursados antes, algúns complementos de formación ou materias que se consideran de carácter básico e fundamental das titulacións ás que se accede. A relación de titulacións ás que se pode acceder, e os complementos de formación que, no seu caso, hai que cursar, figuran a continuación:

Mestre (todas as especialidades)
dá acceso a:

- Licenciado en Antropoloxía Social e Cultural
- Licenciado en Comunicación Audiovisual (c)
- Licenciado en Documentación (c)
- Licenciado en Humanidades (c)
- Licenciado en Lingüística (c)
- Licenciado en Pedagogía (c)
- Licenciado en Psicopedagogía (c)
- Licenciado en Publicidade e Relacións Públicas (c)
- Licenciado en Traducción e Interpretación (c)
- Licenciado en Xornalismo (c)
(c) con complementos

O acceso á titulación de Licenciado en Antropoloxía Social e Cultural é directo, despois de obtida a titulación.

Os complementos de formación que hai que realizar en todas as demais titulacións indícanse, a seguir, para cada unha delas:

Licenciado en comunicación audiovisual

Os complementos de formación son:

Comunicación e información audiovisual: 12 créditos.
Teoría da comunicación e teoría da información: 10 créditos.
Lingua: 8 créditos.

Licenciado en Documentación
(só de 2º ciclo)

Os complementos de formación son: entre 40 e 45 créditos, distribuídos nas seguintes materias: Análises e linguaxes documentais, Arquivística, Bibliografía e fontes de información, Biblioteconomía, Documentación xeral, Tecnoloxía da información.

Licenciado en humanidades

Os complementos de formación son:

32 créditos, distribuídos entre as seguintes materias:

Latín e cultura clásica
Lingua estranxeira moderna e a súa literatura,
Lingua e Literatura

12 créditos entre:
Historia
Historia da Arte.

A determinación dos créditos de cada materia corresponde á Universidade respectiva.

Licenciado en Lingüística
(só de 2º ciclo)

Os complementos de formación son:

Lingüística: 8 créditos.
Lingua (Española ou oficial da Comunidade Autónoma): 8 créditos.
Segunda lingua: 12 créditos.
Terceira lingua: 12 créditos.

Licenciado en Pedagogía
(só de 2º ciclo na Universidade de Santiago)

Os complementos de formación son: de entre 16 e 20 créditos, distribuídos entre:

Antropoloxía da Educación
Bases metodolóxicas da investigación educativa,
Organización e xestión de centros educativos,
Procesos psicolóxicos básicos.

Licenciado en Psicopedagogía
(só de 2º ciclo)

Os complementos son:

Métodos, deseños e técnicas de investigación psicolóxicos: 6 créditos.
Procesos psicolóxicos básicos: 6 créditos.
Psicoloxía da personalidade: 6 créditos.
Psicoloxía social: 6 créditos.

Licenciado en Publicidade e Relacións Públicas

Os complementos son:

Publicidade e relacións públicas: 12 créditos.
Teoría da comunicación e teoría da información: 10 créditos.
Lingua: 8 créditos.

Licenciado en Traducción e Interpretación

Os complementos son:

Lingüística aplicada á traducción: 6 créditos
Teoría e práctica da traducción: 6 créditos.
Superación dun exame nas linguas B e C.

Licenciado en Xornalismo

Os complementos son:

Comunicación e información escrita: 12 créditos.
Teoría da comunicación e teoría da información: 10 créditos.
Lingua: 8 créditos.

Saídas profesionais

As titulacións de mestre teñen como saída profesional o exercicio da docencia nos niveis do Sistema Educativo formal de Educación Infantil e de Educación Primaria, xa sexa en Centros de titularidade do Estado ou en Centros da iniciativa privada.

As posibilidades de colocarse, nestes momentos, son realmente moi baixas. As perspectivas de traballo son moi poucas, debido a unha serie de factores interrelacionados, que provocan un efecto multiplicador sobre as poucas posibilidades de colocación. A partir da

Lei Xeral de Educación de 1970 os mestres tiñan competencias docentes, no Sistema Educativo, dende a Educación Preescolar ata a finalización do EXB, ou sexa, dende os 4 ata os 14 anos. A LOXSE reduce estas competencias ata os 11-12 anos, co que un bo número de mestres que impartían docencia na Segunda Etapa do EXB que se vai extinguir, terán que integrarse no novo Ensino Primario. Isto leva consigo tamén que os alumnos reais, que os mestres han de escolarizar, diminúan; xa que a poboación estudiantil entre os 4 e os 14 anos é bastante maior cá existente entre os 3 (idade á que se pode iniciar a Educación Infantil atendida por mestres) e os 11-12 (idade na que remata o nivel de Educación Primaria).

Se se ten en conta, por outra banda, o descenso da natalidade que se produciu nos últimos anos, e que de momento ou continúa en diminución ou se mantén, está claro que os efectivos que se han de escolarizar non van aumentar; máis ben hai que pensar que van diminuír, co que o sistema non poderá ofertar postos de traballo neste nivel educativo.

Pódese pensar que, xa que toda a poboación está escolarizada, é o momento de facer esforzos para mellorar a calidade do ensino; e unha das maneiras de mellorar esa calidade é a redución da relación alumnos por profesor. Aínda que hai que afirmar que, certamente, existen Centros Escolares nos que a relación alumnos por profesor se pode considerar excesiva, tamén é certo que en

moitos Centros escolares esa relación é moi baixa; en consecuencia, e sempre en termos de media, na actualidade a relación de alumnos por profesor non chega a ser de 20, polo que resulta enormemente difícil convencer á Administración, que xa ten outras necesidades e/ou prioridades ás que atender, que dote de máis profesorado os niveis de Educación Infantil e de Educación Primaria.

A todos estes factores engádesse outro tamén importante: o tempo de servicio que aínda lle queda ao profesorado que nestes momentos está en exercicio. Ao Profesorado de Educación Infantil e de Educación primaria quédalle arredor de 30 anos de exercicio profesional. Dito doutra maneira, o actual corpo de mestres é un corpo relativamente novo. O número de xubilacións en cada ano é unha ínfima parte en relación co número de titulados que saen das aulas da Universidade nese mesmo ano.

Tampouco pode deixar de considerarse o feito de que o número de titulados de Maxisterio é moi superior ao de calquera outra titulación universitaria a nivel de Estado. Trátase dunha herdanza do pasado. Cando eran titulacións de nivel de Ensino Medio, existían Escolas Normais en todas as capitais de provincia, ademais de existir nas cidades nas que a universidade tiña a súa sede. Cando se integraron no ensino universitario, non se suprimiron as Escolas de Maxisterio. En consecuencia, o número de Centros que imparten estas titulacións é moi superior ao número de

Centros que imparten calquera outra titulación. Nas universidades galegas son os centros que teñen máis alumnos, despois dos que imparten Dereito, Económicas, Administración e Dirección de Empresas; aínda que hai que ter en conta que o número de alumnos de Maxisterio empezou a diminuír desde o curso 1987-88, ano en que estes alumnos ocupaban o primeiro lugar.

Por especialidades, as expectativas tampouco son as mesmas. Quen parece telo máis difícil son os da especialidade de Educación Primaria, porque todas as outras especialidades teñen unha orientación específica: Infantil, Musical, Física, etc., que ao mesmo tempo integra os coñecementos orientados ao desenvolvemento da actividade docente no ciclo de Educación Primaria; pola contra, esta especialidade practicamente carece de materias propias das restantes especialidades. Doutra maneira calquera especialidade ten, ademais da formación xeral, unha orientación específica fronte a esta especialidade, que só ten o carácter de preparación para a docencia no nivel e nas áreas xerais do Ensino Primario.

As especialidades de Educación Física e de Educación Musical, por ser áreas específicas no Ensino Primario, son as que nestes momentos teñen máis posibilidades de colocación. As especialidades de Educación Especial e de Audición e Linguaxe teñen que competir, no seu ámbito específico, cos Licenciados en Pedagogía e en Psicoloxía.

A saída real que están a ter estas titulacións é a de continuar no segundo ciclo doutras titulacións, fundamentalmente Pedagogía e Psicoloxía. Estas titulacións, na práctica, son as que acollen os titulados de Maxisterio. Por iso se pasa de 160 alumnos no segundo curso de Psicoloxía a 318 no terceiro curso, gracias aos alumnos de Maxisterio que realizan o actual curso de Adaptación; e en Pedagogía pásase de 20 alumnos en segundo curso a 308 no terceiro, tamén debido ao alumnado de Maxisterio que realiza o mencionado curso.

TÍTULO DE DIPLOMADO EN EDUCACIÓN SOCIAL

O R.D. 1420/91, do 30 de Agosto (BOE 10-10-91), establece o título universitario oficial de Diplomado en Educación Social, e as Directrices propias do seu plan de estudos, no marco do R.D. 1497/87.

Nas Directrices propias do título establécese o perfil da titulación, e as materias troncais que deberán formar parte dos plans de estudos de todas as universidades que impartan esta titulación.

Obxectivos

Preténdese que quen desexe obter o título de Diplomado en Educación Social adquiera nos seus estudos unha formación nos campos da educación non formal, educación de adultos (incluídos os da terceira idade), inserción social de persoas inadaptadas e minusválidos, e na acción social e educativa.

Trátase dunha formación teórica e práctica en relación cos coñecementos e técnicas fundamentais para a intervención educativa a nivel individual, de grupos, institucións e comunitaria. A formación deste profesional inclúe: a planificación, a dirección e deseño de políticas sociais, culturais e educativas; a elaboración e implantación de proxec-

tos e programas ocupacionais; o asesoramento e a avaliación de programas, proxectos e deseños sociais e culturais, comunitarios e ocupacionais; a preparación e realización de actuacións de prevención e/ou recuperación das potencialidades dos individuos nos contextos sociais, para facilitar a súa inserción e participación na sociedade.

Intentase con esta titulación a formación de especialistas con coñecementos:

do medio social e educativo no que van desenvolver a súa actividade,
da situación ocupacional propia da realidade social,
do suxeito da intervención social, das técnicas de planificación, xestión e intervención social,
das técnicas e programas de orientación social comunitaria,
das técnicas de comunicación social e de grupo,
das técnicas de avaliación e supervisión social,
dos programas e deseños de educación informal.

Materias troncais e créditos

As materias troncais, que definen o perfil desta titulación, son as que figuran a continuación coa indicación dos créditos de cada unha delas:

MATERIAS TRONCAISCRÉDITOS

Didáctica Xeral,	8
Educación Permanente,	6
Intervención educativa sobre problemas fundamentais de des-adaptación social,	9
Novas tecnoloxías aplicadas á Educación,	4
Programas de animación socio-cultural,	6
Psicoloxía do desenvolvemento,	9
Psicoloxía social e das Organizacións,	6
Socioloxía e Antropoloxía social,	4
Teorías e institucións contemporáneas de Educación,	4
Práctico.	32
TOTAL	88

Como todas as titulacións de primeiro ciclo, o número mínimo de créditos é de 180, e o número máximo é de 207.

Tamén no plan de estudos as universidades inclúen, ademais dos créditos troncais sinalados no Decreto de Directrices propias, créditos obrigatorios e optativos. Tendo en conta que os créditos de libre configuración supoñen, como mínimo, o 10%, as universidades dispoñen de 98 créditos, como máximo, para distribuír entre materias obrigatorias e optativas, coa finalidade de proporcionarlle aos alumnos coñecementos e técnicas para o exercicio das actividades propias do Educador Social, que enumeramos nos obxectivos.

Nesta titulación, ou porque as Universidades as inclúen xa no propio plan de estudos, ou a través dos créditos

optativos e de libre configuración do currículo, o alumno pode acadar unha certa especialización nun campo concreto, sobre todo en Animación sociocultural, Educación permanente, Inadaptación e marxinação social, Terceira Idade, etc.

O período de escolaridade mínimo é de tres cursos académicos, e os créditos que, de xeito orientativo, se lle aconsella cursar ao alumno distribúense arredor de 65 no primeiro curso, e de 70, no segundo e terceiro cursos; aínda que o alumno pode facer outra distribución diferente, contando sempre coa compatibilidade de horarios para a docencia e para a realización dos exames.

Acceso a outras Titulacións

Despois de acadado o título de Diplomado en Educación Social, o alum-

no pode acceder a outras titulacións só de segundo ciclo, ou a segundos ciclos doutras titulacións. En función desta segunda titulación que o alumno desexe acadar, pode ir cursando parte ou a totalidade dos créditos correspondentes aos complementos de formación durante a realización dos estudos, ou ben cos créditos de libre configuración, ou mediante créditos optativos do plan de estudos que coincidan cos créditos de complementos.

As titulacións ás que se pode acceder dende este primeiro ciclo son as mesmas que ás que se pode acceder dende os estudos de Maxisterio, isto é, aos segundos ciclos de:

- Licenciado en Antropoloxía Social e Cultural,
- Licenciado en Comunicación Audiovisual (c),
- Licenciado en Documentación (c),
- Licenciado en Humanidades (c),
- Licenciado en Lingüística (c),
- Licenciado en Pedagogía (c),
- Licenciado en Psicopedagogía (c),
- Licenciado en Publicidade e Relacións Públicas (c),
- Licenciado en Traducción e Interpretación (c),
- Licenciado en Xornalismo (c),
(c) con complementos.

O acceso á titulación de licenciado en Antropoloxía Social e Cultural é directo, sen complementos de formación.

O Acceso ás titulacións de Comunicación Audiovisual,

Documentación, Humanidades, Lingüística, Pedagogía, Publicidade e Relacións Públicas, Traducción e Interpretación, e Xornalismo esixe os mesmos complementos de formación cós que se esixen para os títulos de mestre, polo que remitimos ao lector interesado a ese apartado do artigo.

Para acceder ao segundo ciclo de:

Licenciado en Psicopedagogía

Os complementos son:

Métodos, deseños e técnicas de investigación psicolóxicos: 6 créditos.

Procesos psicolóxicos básicos: 6 créditos.

Psicología da personalidade: 6 créditos.

Organización do Centro escolar: 4 créditos.

Psicología da educación: 4 créditos.

Saídas profesionais

Os diplomados en Educación Social poden, mediante oposición, converterse en funcionarios da Administración Pública, sexa Central, Autonómica ou Local.

Trátase dunha titulación nova, non da transformación dunha das titulacións xa existentes, que pretende formar un tipo de profesionais, que a sociedade estaba demandando, para poder atender unhas necesidades sociais que cada vez se presentan como máis urxentes.

Os historiadores afirman que “o pasado é o prólogo”, e podería afirmarse tamén que “o presente é o pórtico”. Non é a intención deste traballo facer unha análise nin do pasado nin do presente. Só se pretenden amosar algúns indicios que fan cada vez máis necesaria a profesión do Educador social. O tempo de ocio e o tempo libre para os empregados, nos países desenvolvidos, cada vez é maior; o paro xuvenil non só non diminúe, senón que aumenta; a esperanza de vida sitúase, cada vez máis, en idades avanzadas, o que fai que o número da poboación pertencente á terceira idade se acrecente; o número de desempregados, desgraciadamente, non diminúe; as variacións e os cambios no emprego, para quen o ten, son constantes; a mobilidade entre un tipo de emprego e outro, ou entre o emprego, o paro e o “estar parado” (que non é o mesmo ca estar no paro), afecta cada vez máis a un número maior de persoas; os avances no desenvolvemento tecnolóxico e no campo científico, que fan quedar obsoletas, en pouco tempo, técnicas, procedementos, etc., esixen unha constante e continua actualización e re-actualización; diferentes grupos de persoas viven na marxinaación social; aparecen grupos de “inadaptados” socialmente, se cadra como consecuencia do propio funcionamento da sociedade que marxina e des-adapta; etc. E estes son algúns dos fenómenos, do “pasado e do presente”, que constitúen o “prólogo e o pórtico” do futuro para os educadores sociais. Non cabe dúbida de que será necesario organizar cursos, seminarios, sistemas ou subsistemas de

educación de adultos; elaborar proxectos de atención para grupos marxinais; deseñar programas de atención para a terceira idade; planificar e executar técnicas de animación socio-cultural; elaborar informes sobre as posibilidades ocupacionais, as características das mesmas e analizar as peculiaridades individuais que se acomodan a esas ocupacións, e deseñar actividades recreativas e educativas para ocupar o tempo libre e para atender a terceira idade, etc.

As distintas Administracións necesitarán técnicos que lles permitan facer fronte a situacións xa actuais, ao mesmo tempo que lles posibiliten ir prevendo e solucionando os problemas do futuro; e a iniciativa privada, alí onde non chegue a Administración pública, pode tamén (a través dos correspondentes convenios, ou como sistema que presta un determinado servizo social e pretende conseguir uns determinados beneficios) precisar do Educador social.

TÍTULO DE LICENCIADO EN PEDAGOXÍA

O novo título de Licenciado en Pedagogía ven regulado polo R.D. 915/1992, do 17 de xullo (BOE do 27 de agosto de 1992). Nel establécese o título, que terá carácter oficial e validez en todo o territorio estatal, e determínanse as características da titulación, que se articula como unha titulación de primeiro e segundo ciclo, cunha duración total de entre catro e cinco anos, e unha duración por ciclo de polo menos dous anos.

Obxectivos

A través do plan téntase proporcionar a formación teórica e práctica necesaria para a análise, organización e desenvolvemento de sistemas e procesos educativos.

A titulación pretende posibilitar unha formación científica relacionada cos coñecementos fundamentais máis inmediatos ás facetas pedagóxico-profesionais, e unha formación práctica relativa ás materias troncais. Busca a formación de especialistas na análise, desenvolvemento e avaliación do ensino e dos sistemas educativos. Os profesionais desta titulación deberán obter unha formación que lles permita intervir na organización e dirección de centros; na innovación, deseño e avaliación de proxectos e de plans; na formación do profesorado; no deseño, aplicación e avaliación de medios e recursos didácticos. Por outra banda, deberán intervir tamén na organización da educación permanente e de adultos; na orientación para o traballo e a profesión; na formación laboral, e na dirección e xestión de organismos e servicios socio-educativos.

En función deste perfil, preténdese que o estudante poida adquirir unha especialización e aprofundamento nalgun dos campos que abarca esta titulación, mediante a oferta dunha serie de materias optativas referidas, por unha banda, á formación do profesorado e dirección de centros e, por outra, referidas á pedagogía social e laboral; así mesmo oferta outra serie de materias optativas complementarias para a formación dos especialistas que se pretende formar. Trátase de que o alumno da titulación de Pedagogía poida deseñar os seus estudos e a súa propia especialidade de acordo coas súas preferencias persoais.

Materias troncais e créditos

As materias troncais que determina o mencionado Real Decreto e que constitúen os contidos, os coñecementos que outorgan o carácter específico á titulación e posibilitan o recoñecemento do título en todo o territorio do Estado, así como os créditos dos que consta cada unha desas materias, son os que figuran a continuación, en cada un dos ciclos.

MATERIAS TRONCAISCRÉDITOS

PRIMEIRO CICLO

Antropoloxía da Educación	4
Bases metodolóxicas da investigación educativa	8
Didáctica xeral	8
Historia da Educación	8
Organización e xestión de centros escolares	8
Procesos psicolóxicos básicos	6
Psicoloxía do desenvolvemento e da Educación	8
Socioloxía da Educación	8
Tecnoloxía educativa	6
Teoría da Educación	8
Práctico	6

SEGUNDO CICLO

Deseño, desenvolvemento e innovación curricular	6
Economía da Educación	6
Educación comparada	6
Avaliación de programas, centros e profesores	6
Formación e actualización na función pedagóxica	6
Pedagoxía social	6
Política e lexislación educativa	6
Práctico	12

TOTAL 132

Aínda que é unha titulación de primeiro e segundo ciclo, ofértase só como titulación de segundo ciclo.

Os créditos de que consta este 2º ciclo son 150, dos que 58 son troncais; 48, obrigatorios; 29, optativos, e 15, de libre configuración.

No plan de estudos, a través de grupos de optativas, ofrécense dúas

orientacións ou itinerarios intracurriculares que o alumno pode elixir, que son:

Formación docente e dirección de centros educativos,
Pedagoxía social e laboral.

A primeira destas orientacións ou especialidades fai fincapé en aspectos de organización e dirección de centros educativos, de avaliación do sistema educa-

tivo e de técnicas na formación do profesorado. A segunda é unha continuación da Diplomatura en Educación social, que fai referencia a aspectos de orientación profesional e ocupacional e de técnicas e recursos nas organizacións sociais e no traballo social.

Acceso á Titulación dende outros estudos

Neste plan de estudos, aínda que nas Directrices propias se articula Pedagogía como titulación de primeiro e segundo ciclo, implántase só o segundo ciclo desta carreira, xa que a este segundo ciclo pódese acceder dende todas as titulacións de mestre e dende o título de Diplomado en Educación social, xa que os complementos de formación necesarios están incluídos nos plans de estudos das titulacións de Maxisterio e de Diplomado en Educación Social, polo menos na Universidade de Santiago, xa como materias obrigatorias, xa como materias optativas.

Os complementos de formación que é necesario cursar figuran neste artigo, no lugar correspondente ás titulacións de mestre e de Diplomado en Educación Social.

En consecuencia a duración destes estudos, como ensinanza de segundo ciclo, establécese en dous anos, aínda que para obter a titulación de Licenciado en Pedagogía esixense, na práctica, cinco anos. Os tres primeiros, para a obtención de calquera das titulacións dende as que se accede: títulos de mestre en calquera das súas especialidades,

ou título de Diplomado en Educación social. Os dous últimos anos corresponden ao segundo ciclo da titulación que contempla o plan de estudos. Ten a vantaxe de que o titulado obtén en cinco cursos dous títulos diferentes e complementarios. Pero ten o inconveniente de que se renuncia a ofertar unha titulación de primeiro e segundo ciclo, que se oferta coma se fose só de segundo ciclo.

Saídas profesionais

As saídas que oferta a titulación son fundamentalmente o traballo no sistema educativo, tanto no educativo formal coma na Educación informal.

Na Educación pública, o traballo pódese realizar ou ben como profesores en aspectos como os da Educación Especial, as dificultades na aprendizaxe, a dificultade en Audición e linguaxe, ou como profesores de calquera nivel educativo, despois de realizar oposicións. E estas mesmas saídas pódense dar nos centros educativos de iniciativa privada. Tamén se pode traballar como formadores de formadores nos CEFOCOP. Así mesmo, hai posibilidades de traballar na Administración como avaliadores de centros educativos, de materiais escolares, como asesores na política educativa, etc.. Tamén hai colocacións na Administración Local, como animadores culturais, deseñadores de plans de atención na educación de adultos e en programas comunitarios. De todas formas, existe actualmente pouca demanda neste mercado laboral, polo que non é fácil atopar traballo nel.

Outras saídas son as que proporciona a universidade, como docentes e como investigadores; aínda que tampouco as demandas son suficientes como para absorber os titulados existentes.

Dentro do ensino, pódense ofertar postos de traballo nos centros educativos, para formar parte dos equipos psicopedagóxicos, para deseñar estratexias para a solución de problemas de aprendizaxe, atención a alumnos con deficiencias, de calquera tipo que sexan, orientación profesional, etc.

No campo da iniciativa privada pode haber algunhas ofertas para traballar como asesores de editoriais de libros de texto, e para elaborar materiais didácticos. En conxunto, as perspectivas de traballo son realmente poucas.

TÍTULO DE LICENCIADO EN PSICOPEDAGOXÍA

O R.D. 916/1992, do 17 de xullo (BOE do 27 de agosto), establece o título oficial de Licenciado en Psicopedagogía, e as Directrices propias do mesmo. Artículase como unha titulación só de segundo ciclo, cunha duración máxima de dous anos. Para cursar estas ensinanzas é necesario estar en posesión dalgunha titulación de primeiro ciclo, ou ter cursados os estudos previos de primeiro ciclo que máis adiante indicaremos.

Obxectivos

O título de Licenciado en Psicopedagogía pretende proporcionar

unha formación científica adecuada nos aspectos básicos e aplicados da Psicopedagogía.

Os plans de estudos intentan proporcionar unha formación científica para a especialización na mellora dos procesos de ensino-aprendizaxe dos alumnos; para os especialistas que interveñen na prevención, diagnóstico e tratamento de dificultades escolares, que atenden os alumnos con necesidades especiais, e os perfís e as peculiaridades e características diferenciais dos alumnos; para a orientación escolar e profesional dos mesmos; para desempeñar funcións de asesoramento e seguimento das intervencións educativas na aprendizaxe normal e nos casos de diferentes tipos de dificultades e trastornos; e para colaborar na elaboración do proxecto educativo de centro, asesorar tecnicamente os órganos directivos, realizar estudos sobre as necesidades dos alumnos e dos centros, contribuír na planificación e organización de actividades educativas, de intercambio de experiencias entre os centros, etc.

Por outra banda, preténdese que o estudante poida adquirir unha especialización e aprofundamento nalgún dos múltiples campos que abarca esta titulación, mediante a oferta dunha serie de materias optativas que inclúen coñecementos sobre a intervención en dificultades e trastornos, a utilización de medios e recursos didácticos, as relacións coa familia, o diagnóstico, etc.; de xeito que o alumno poida deseñar os seus estudos e a súa propia especialidade de acordo coas preferencias persoais.

Materias troncais e créditos

O mencionado Real Decreto determina as materias troncais que, obrigatoriamente, deberán incluír todas

as universidades no plan de estudos para que este sexa homologado e teña validez en todo o territorio do Estado. Tales materias, coa indicación dos créditos correspondentes, son as seguintes:

<u>MATERIAS</u>	<u>CRÉDITOS</u>
Diagnóstico en Educación.	6
Deseño, desenvolvemento e innovación curricular.	6
Educación Especial.	6
Dificultades da aprendizaxe e intervención.	6
Intervención psicopedagóxica nos trastornos do desenvolvemento.	6
Métodos de investigación en Educación.	6
Modelos de orientación e intervención psicopedagóxica.	6
Orientación Profesional.	4
Psicoloxía da instrucción.	6
Práctico.	12
TOTAL	64

Os créditos dos plans de estudos, na Comunidade Autónoma, son 131 na Universidade da Coruña, e 138 nas de Santiago e Vigo. Deles, os troncais son os sinalados nas Directrices propias nas Universidades da Coruña e Vigo; e 72, incluíndo a ampliación, na de Santiago. Os obrigatorios son 40 na Coruña e no campus de Ourense, e 32 en Santiago. E os optativos son 13 na Universidade da Coruña, e 20 nas de Santiago e Vigo.

Como en todas as novas titulacións, o alumno pode organizar o seu currículo, a través dos créditos optativos e os de libre configuración, para acadar unha certa especialización nalgún dos

eidos da actividade profesional destes titulados.

Acceso dende outras Titulacións

A esta titulación só de segundo ciclo, cunha duración máxima de dous anos, pódese acceder dende:

Diplomado en Educación Social

Os complementos de formación para continuar en Psicopedagogía dende a titulación de Diplomado en Educación Social, indícanse cando se analiza esta titulación.

Licenciado en Pedagogía
(primeiro ciclo)

Os complementos de formación son:

Métodos, deseños e técnicas de investigación psicolóxicos: 6 créditos.

Psicoloxía da personalidade: 6 créditos.

Psicoloxía social: 6 créditos.

Licenciado en Psicología
(primeiro ciclo)

Cos seguintes complementos de formación:

Didáctica xeral: 6 créditos.

Teoría e institucións contemporáneas de educación: 4 créditos.

Organización do centro escolar: 4 créditos.

psicoloxía da educación: 4 créditos.

Mestre: todas as especialidades

Os complementos de formación que hai que cursar, de non telos feitos, son os que se indican cando se describe a titulación de mestre.

Saídas profesionais

O mesmo que para os pedagogos e para os mestres, as saídas profesionais destes titulados non son moitas. A súa actividade profesional desenvólvese, fundamentalmente, nos niveis do ensino non universitario, tanto nos centros de Ensino Primario coma nos de Ensino Secundario (sexan de Ensino Obrigatorio

ou post-obrigatorio), en Institutos de Bacharelato e en Institutos de Formación Profesional, xa sexan centros estatais ou centros privados. Poden formar tamén parte de equipos de asesoramento na Administración Pública, sexa na Autonómica, sexa na Local. Coa implantación da Reforma Educativa, as primeiras promocións poden ter máis expectativas de colocación, no caso de que se acompañe a paulatina implantación da Reforma cos recursos económicos suficientes, que permitan a posta en funcionamento dos equipos psicopedagóxicos necesarios, aínda que os psicopedagogos han ter que sufrir a competencia tanto de Pedagogos coma de Psicólogos.

TÍTULO DE LICENCIADO EN PSICOLOGÍA

A titulación de Licenciado en Psicología establécese no R.D. 1428/90, do 26 de outubro (BOE do 20 de novembro).

Este Real Decreto articula a titulación como carreira de primeiro e segundo ciclo, cunha duración de entre catro e cinco anos, e unha duración por ciclo de, polo menos, dous anos. Así mesmo, determínanse as materias troncais de obrigatoria inclusión en todos os plans de estudos, para a obtención do título oficial.

Obxectivos

O título de Licenciado en Psicología pretende proporcionar unha formación científica axeitada nos aspectos básicos e aplicados da Psicología.

O plan de estudos intenta proporcionar ao alumno unha sólida formación básica e de tipo xeral e fundamental, no primeiro ciclo; e un aprofundamento e especialización, a través das ensinanzas do segundo ciclo, en relación co comportamento normal ou anómalo, individual e/ou en grupo, e dende perspectivas evolutivas, ambientais e biolóxicas. Trátase de proporcionar a formación científica necesaria para a resolución dos problemas psicolóxicos de relevancia social, tanto nos ámbitos da Saúde, coma nos dos servizos sociais, da Educación, do traballo e das organizacións. Tamén se pretende facilitar unha formación nas técnicas de investigación propias deste ámbito do saber, e unha formación complementaria e de tipo instrumental, que inclúe materias como Psicología Matemática, Análise de datos en Psicología, Psicometría, Modelos informáticos en Psicología, etc.

O segundo ciclo, ademais de darlle ó estudante unha formación básica no campo da Psicología da Educación, pretende que este poida adquirir unha determinada especialización temática e un aprofundamento nalgún dos campos propios da titulación: Psicología Clínica, Psicología Social e do Traballo. O alumno pode elixir algunha destas especializacións se cursa os créditos optativos correspondentes a unha determinada especialidade ou orientación intracurricular; ou mesmo pode configurar a súa propia especialización se cursa aquelas materias optativas que conforman unha especialización nun campo concreto no que desexe formarse o alumno.

Materias troncais e créditos

As materias troncais que forman o miolo da titulación, coa indicación dos créditos que ten cada unha delas e en cada un dos ciclos, son as seguintes:

MATERIAS

CRÉDITOS

PRIMEIRO CICLO

Avaliación psicolóxica.	8
Historia da Psicología.	5
Métodos, deseños e técnicas de investigación psicolóxica.	16
Procesos psicolóxicos básicos.	19
Psicobioloxía.	16
Psicología do desenvolvemento.	11
Psicología da personalidade.	8
Psicología social.	9

SEGUNDO CICLO

Práctico.	9
Psicopatoloxía e técnicas de intervención e tratamento.	9
Psicoloxía da Educación.	9
Psicoloxía dos grupos e das organizacións.	9
Psicoloxía do pensamento e a linguaxe.	9
TOTAL	137

O plan de estudos está estruturado en dous ciclos. O primeiro ciclo consta de tres cursos, e o segundo ciclo, de dous. Esta organización do plan de estudos ten carácter puramente orientativo; pois pode o alumno, se o desexa, realizar os estudos en catro cursos.

O plan de estudos consta de 310 créditos, en total; dos que 156 pertencen ao primeiro ciclo, e 123, ao segundo ciclo. 31 son créditos de libre configuración do currículo por parte do alumno.

Os 310 créditos, polo tipo dos mesmos, distribúense en 153 troncais (137 sinalados no BOE, máis 16 de ampliación nalgunhas troncais), 74 obrigatorios, 52 optativos e 31 de libre configuración.

No segundo ciclo o plan de estudos oferta dúas orientacións, que lle permiten ao alumno acadar máis de unha especialización, se o desexa, sempre que curse os créditos optativos correspondentes. As especializacións que se ofertan son: Psicoloxía Clínica e Psicoloxía Social e do Traballo.

Coma nas restantes titulacións, o alumno pode tamén configurar o seu propio currículo se cursa outras optativas que fagan referencia a un aspecto, e completa esa especialización con créditos de libre elección.

Acceso a outras Titulacións dende o primeiro ciclo

Para acceder ao segundo ciclo desta titulación existen algunhas propostas no Consello de Universidades, pero ata o momento non se publicou no BOE a correspondente Orde pola que se determinen as esixencias de titulación ou estudos previos de primeiro ciclo necesarios para cursar estas ensinanzas, nin os complementos de formación requiridos no seu caso.

Sen embargo, dende o primeiro ciclo desta titulación pódese acceder ao segundo ciclo doutras titulacións, ou a outras titulacións só de segundo ciclo. Son as seguintes:

- Licenciado en Antropoloxía Social e Cultural

- Licenciado en Comunicación Audiovisual (c)
- Licenciado en Documentación (c)
- Licenciado en Humanidades (c)
- Licenciado en Lingüística (c)
- Licenciado en Psicopedagogía (c)
- Licenciado en Publicidade e Relacións Públicas (c)
- Licenciado en Traducción e Interpretación (c)
- Licenciado en Xornalismo (c)

O acceso á titulación de Licenciado en Antropoloxía Social e Cultural é directo, sen complementos.

Para acceder ás demais titulacións, excepto Psicopedagogía, os complementos de formación son os que se indican na titulación de mestre.

Para o acceso á titulación de Psicopedagogía, só de segundo ciclo, os complementos de formación son os que se indican no apartado de *Acceso dende outras Titulacións* cando se describe a titulación de Psicopedagogía.

Saídas profesionais

As expectativas para atopar colocación no mercado laboral son poucas para os titulados en Psicología. A pesar disto a demanda deste tipo de profesionais é cada vez maior en múltiples campos da vida social. Ademais da saída no campo educativo, como membros de equipos psicopedagóxicos, como profesores de educación especial ou de atención a distintas deficiencias e a problemas de aprendizaxe, tanto en institu-

cións públicas coma privadas, poden tamén atopar colocación na industria e no mundo laboral, como asesores. E no mundo da saúde mental e na prevención, na atención psicolóxica de diferentes patoloxías, etc., para a que está aberta a vía de acceso á especialización a través do PIR. Igualmente no campo do deporte, no da publicidade e no ámbito xurídico, estanse abrindo posibilidades de emprego.

TÍTULO DE LICENCIADO EN FILOSOFÍA

O novo título de Licenciado en Filosofía establécese o R.D. 1467/1990, do 26 de outubro (BOE do 20 de novembro). A titulación establécese como de primeiro e segundo ciclo, cunha duración de entre catro e cinco anos, e un mínimo de dous anos por ciclo.

Obxectivos

As ensinanzas conducentes á obtención do título de Licenciado en Filosofía pretenden proporcionar un coñecemento científico, histórico e sistemático dos principais obxectos da reflexión filosófica.

O plan de estudos foi concibido para proporcionar unha sólida formación nas principais áreas obxecto da reflexión filosófica: a realidade e a crítica do coñecemento que dela temos, os modos de razoamento lóxico e a sistematización científica dos nosos coñecementos, a realidade do ser humano e a ética implicada no seu comportamento individual e

colectivo. O filósofo debe ser un especialista, tanto nas áreas filosóficas e históricas coma nas sistemáticas. Así mesmo, non debe esquecer a preparación inicial para a futura investigación neste campo, proporcionando as bases históricas e sistemáticas necesarias para iniciar estudos de investigación máis especializados e monográficos. Tamén se pretende capacitar o alumno na tarefa docente da Filosofía, nos seus distintos niveis, xa que esta é a actividade profesional fundamental, na maioría dos casos, do licenciado en Filosofía.

Contémplase tamén a posibilidade dunha formación interdisciplinar, pois introdúcense no plan de estudos materias relacionadas con outras áreas de coñecemento como a Socioloxía, a Lingüística, a Política, etc.

Por outra banda preténdese que o estudante poida adquirir unha especialización, xa sexa temática xa cronolóxica, se así o desexa; de xeito que se posibilita que o alumno da Licenciatura de Filosofía poida deseñar os seus estudos e a súa propia especialidade de acordo coas súas preferencias persoais. Por iso o plan de estudos inclúe unha serie de materias de diferentes temas e épocas que o alumno pode elixir con total liberdade.

Materias troncais e créditos

As materias troncais que determina o Real Decreto citado, e que deben incluírse en todos os plans de estudos para que o título teña validez oficial en todo o territorio do Estado, son as seguintes:

MATERIAS

CRÉDITOS

PRIMEIRO CICLO

Antropoloxía	10
Ética	10
Filosofía da Linguaxe	10
Historia da Filosofía	20
Lóxica	10
Teoría do coñecemento	10

SEGUNDO CICLO

Correntes actuais da Filosofía	10
Estética	10
Filosofía da Ciencia	10
Filosofía Política	10
Metafísica	10

TOTAL	120
-------	-----

Nas Directrices recoméndase ás Universidades que inclúan créditos suficientes para o coñecemento instrumental de linguas clásicas e modernas.

A duración dos estudos establécese en 4 anos, como mínimo, aínda que o plan de estudos está estruturado en cinco cursos académicos, repartidos en dous Ciclos; o primeiro, en tres cursos, e o segundo, en dous. O primeiro ciclo consta de 180 créditos, e o segundo, de 120. Dos 300 créditos de que consta a titulación, 120 son troncais; 73,5, obrigatorios; 76,5, optativos; e 30, de libre configuración.

No plan de estudos non se establecen orientacións intracurriculares, pero o alumno pode acadar unha certa especialización elixindo créditos optativos sobre aspectos históricos ou sistemáticos, sobre Filosofía da Ciencia nas súas distintas manifestacións, ou sobre aspectos relacionados coa metodoloxía científica, coa socioloxía, a política, a lingua, etc. Así mesmo, existe un bo número de materias optativas que teñen carácter complementario, como Historiografía, Antropoloxía, Lingüística, etc.

Acceso a outras Titulacións dende o primeiro ciclo

Nas Directrices propias do título non se contempla a posibilidade de poder acceder ao segundo ciclo desta titulación dende outras titulacións ou estudos previos de primeiro ciclo, pero

para quen realice o primeiro ciclo desta titulación contéplase a posibilidade de poder acceder a outras de segundo ciclo ou a segundos ciclos doutras titulacións.

Así, dende o primeiro ciclo desta titulación pódese acceder ás seguintes:

- Licenciado en Antropoloxía Social e Cultural
- Licenciado en Comunicación Audiovisual (c)
- Licenciado en Documentación (c)
- Licenciado en Humanidades (c)
- Licenciado en Lingüística (c)
- Licenciado en Publicidade e Relacións Públicas (c)
- Licenciado en Traducción e Interpretación (c)
- Licenciado en Xornalismo (c)

O acceso á titulación de licenciado en Antropoloxía Social e Cultural pódese facer directamente dende o primeiro ciclo. O acceso ás restantes titulacións indicadas pode facerse cursando, de non telos feitos, os complementos de formación que se indican na titulación de mestre.

Saídas profesionais

A colocación, practicamente exclusiva, para os titulados en Filosofía, é a docencia no sistema educativo formal. En consecuencia, as posibilidades de colocación son moi poucas para estes titulados, e están a ser os titulados con máis altas porcentaxes en paro; ademais, a demanda destes estudos por parte do alumnado é, realmente, moi baixa.

Nestes días, concretamente, estanse a producir mobilizacións e protestas por parte dos estudantes e profesores de Filosofía de distintas Universidades do Estado, pola supresión desta materia no Bacharelato e nas probas de acceso á universidade.

CONCLUSIÓN

Analizamos algunhas titulacións existentes no Sistema Universitario Galego, que profesional se pretende formar, que se estudia nas diferentes titulacións, que posibilidades de conexión teñen con outras titulacións e que posibles saídas profesionais poden acadarse.

En xeral, existe unha consideración social positiva do ensino universitario. Como consecuencia, créanse expectativas e xéranse aspiracións que van formando a idea de que quen non accede ao ensino universitario ten poucas posibilidades, e de que canto maior sexa o nivel de educación formal acadado máis probabilidades existen de atopar un posto de traballo mellor remunerado e socialmente considerado.

A educación formal nos últimos anos ten acadado un crecemento moi superior ao conseguido en décadas anteriores. Calquera que sexa o tipo de índices que se utilice, este é un feito claro. Nos países desenvolvidos, o crecemento por niveis de escolarización prodúcese, nos últimos anos, no ensino medio e no superior, xa que no ensino primario está acadada a escolarización do 100% da

poboación. No ensino medio pásase, entre os anos 60 e 80, dunha porcentaxe de escolarización do 50%, a unha do 78%; e no ensino superior, dunha porcentaxe dun 12%, a unha dun 30%. E crese que para o ano 2000 a taxa de escolarización no ensino medio pasará do 87%, e no ensino superior, do 38%. A pirámide da escolarización, en consecuencia, xa non é aquela cunha ampla base: o 100% escolarizado no ensino primario, que remataba nunha punta de lanza no ensino superior. Nestes niveis educativos, estase a pasar dun acceso moi restrinxido a un "acceso universal". Como consecuencia, este feito é a causa de que o número de titulados aumente máis rapidamente cá capacidade da economía para crear postos de traballo axeitados e concordes coas diversas titulacións académicas. O que provoca o problema xa coñecido dos titulados e licenciados en paro.

As titulacións en Educación, das que falamos, son titulacións que, actualmente, teñen altas porcentaxes de titulados en paro. Pero non todas as persoas realizan estudos universitarios para atopar un posto de traballo. As motivacións para realizar estes estudos poden ser moi diversas, o que xa non é obxecto deste artigo. Por outra parte, o mercado de traballo non só é un problema para os titulados universitarios. Moitos xoves, ante a perspectiva de "estar de brazos cruzados" na súa casa, porque non atopan un posto de traballo, optan pola realización de estudos superiores. Finalmente, quen ten estudos superiores atopa máis facilmente traballo ca

quen non os ten, aínda que o posto de traballo que atope non sexa o máis “adechado” nin o máis “idóneo” para as súas aspiracións nin no tipo de estudos que realizou.

DOCUMENTACIÓN

Boletín Oficial do Estado

Reais Decretos de Directrices Xerais Comúns.

Reais Decretos de Directrices propias de cada título.

Resolucións rectorais das correspondentes universidades, de publicación dos correspondentes plans de estudos.

Ordes Ministeriais correspondentes polas que se determinan os complementos de formación.

Diario Oficial de Galicia

Lei de Ordenación do Sistema Universitario Galego.

Decretos polos que se autoriza a impartición de titulacións no sistema universitario galego.

Plan de Estudos

Trípticos informativos publicados pola Universidade de Santiago sobre os distintos plans de estudos das titulacións que se imparten na mesma, dos que é autor o que asina este artigo.

Consellería de Educación

Datos Estatísticos do Sistema Universitario de Galicia, curso 91-92.

Unesco

Tendencias e proxección da escolarización 1960-2000.